

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ЦИМБАЛЮК Сергій Миколайович

УДК: 332:330.31]:796.5(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Луцьк–2021

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ПАВЛІХА Наталія Володимирівна,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, професор кафедри
міжнародних економічних відносин
та управління проектами.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
БОГАТИРЬОВ Костянтин Олександрович,
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
Міністерства освіти і науки України,
заступник директора Навчально-наукового
інституту фізичної культури, спорту та реабілітації,
професор кафедри теорії і методики
фізичної культури та спортивних дисциплін;

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
ЩЕГЛЮК Світлана Дмитрівна,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»,
старший науковий співробітник
відділу просторового розвитку.

Захист відбудеться «27» вересня 2021 року о 12 год 00 хв на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.06 у Волинському національному університеті імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30 а, ауд. 53.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Волинського національного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30 а.

Автореферат розіслано «26» серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. М. Кутузова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Роль спорту у сприянні розвитку та миру відображено в підсумковому документі саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Світовою спільнотою визнано, що спортивно-оздоровча сфера є стратегічно важливою для забезпечення соціально-економічного зростання, підвищення якості життя населення та досягнення перспектив сталого розвитку сучасних країн. Значимість розвитку спортивно-оздоровчої сфери набуває особливої ваги в період пандемії COVID-19, необхідності зміцнення здоров'я населення й поширення здорового способу життя.

Поряд із соціальними результатами у розвинутих країнах світу спортивно-оздоровча сфера є ваговою складовою економіки країн і регіонів, що забезпечує значні надходження до місцевих бюджетів. На сьогодні в Україні економічний потенціал фізичної культури та спорту нереалізований у повній мірі. За таких умов принципового значення набувають питання налагодження ефективних взаємодій між учасниками спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України задля системного вирішення наявних проблем і досягнення не лише соціальних ефектів, але й отримання економічних вигод.

Враховуючи це, спектр стратегічних напрямів розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні, визначений у Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, потребує розширення та узгодження з глобальними рішеннями, доведення до рівня регіонів й окремих територіальних громад. Особливої актуальності набувають питання розробки концептуальних засад і рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України.

Теоретичні та прикладні положення сталого розвитку регіонів відображено у наукових працях Ю. Барського, І. Вахович, М. Войчука, В. Павлова, Н. Павліхи, І. Сторонянської, Н. Хомюк, І. Цимбалюк, С. Щеглюк. Значення фізичної культури та спорту у досягненні цілей сталого розвитку та підвищенні якості життя населення розкрито у роботах Н. Белікової, Я. Вонсика, О. Полінкевич, Є. Приступи, А. Цюся. Дослідження проблем формування механізмів управління спортивно-оздоровчою сферою, піднесення її економічної ролі здійснили такі вчені, як К. Богатирьов, Ю. Леонова, І. Стахів, М. Стегней та інші. Незважаючи на достатній методологічний базис наявних розробок, проблематика визначення стратегічних пріоритетів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону потребує поглибленого дослідження. Реформа децентралізації в Україні перенесла акценти розвитку спортивно-оздоровчої сфери на місцевий рівень. З огляду на це, постає необхідність наукового обґрунтування теоретико-методичних й практичних засад організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. Наведені положення зумовили актуальність, наукову та практичну цінність дисертаційної роботи, основні цілі й завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні результати дисертаційної роботи отримано в процесі безпосередньої участі автора у здійсненні науково-дослідної роботи Лабораторії проєктів та ініціатив і кафедри міжнародних економічних відносин та управління проєктами Волинського національного університету імені Лесі Українки в рамках виконання держбюджетних тем «Регіональні ринки в умовах європейської інтеграції: механізми конкуренції та конвергенції» (державний реєстраційний номер 0118U001094) – проведено аналіз ринку спортивно-оздоровчих послуг у регіонах України; «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632) – розкрито стратегічні пріоритети сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України на засадах інклюзивного зростання та розроблено механізм сталого інклюзивного розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Мета й завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Відповідно до визначеної мети поставлено та вирішено такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність і функції спортивно-оздоровчої сфери регіону;
- узагальнити світовий досвід щодо організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери;
- обґрунтувати концептуально-методичний підхід до сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону;
- охарактеризувати передумови сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України;
- проаналізувати розвиток спортивно-оздоровчої сфери України з урахуванням його сталості;
- здійснити оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України;
- провести інтегральну оцінку та визначити стратегічні орієнтири сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону;
- удосконалити організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону на засадах інклюзивного зростання;
- розробити науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації.

Об'єктом дослідження є процеси організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні засади організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям дослідження є фундаментальні положення економічної теорії та сталого розвитку, класичних і сучасних теорій регіональної економіки й інклюзивного зростання. Розробка теоретико-методичних і прикладних засад організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону

здійснювалася на основі просторового та системного підходів, які уможливили комплексний розгляд цих процесів із врахуванням впливу на них реформи децентралізації.

У процесі дослідження застосовувалися загальноприйняті в економічній науці методи: діалектичний, пізнання, теоретичного та порівняльного аналізу – для визначення економічної сутності та розкриття функцій спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 1.1), узагальнення світового досвіду щодо організаційно-економічного забезпечення її сталого розвитку (п. 1.2); абстрактно-логічний, аналізу, синтезу та узагальнення – для удосконалення концептуально-методичного підходу до забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 1.3); системного аналізу, статистичний та графічний – для визначення передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах (п. 2.1); економіко-статистичний, графічний, кореляційно-регресійного аналізу – для аналізу розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України з урахуванням його сталості (п. 2.2.); групування, економіко-статистичний, графічний – для оцінки сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України (п. 2.3.); інтегрального аналізу та наукового узагальнення – задля інтегральної оцінки та визначення стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 3.1); структурно-логічного аналізу та синтезу – для вдосконалення організаційно-економічних засад сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 3.2, 3.3).

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, укази Президента України, міжнародні нормативно-правові документи; інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях; наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів; офіційні матеріали Державної служби статистики України та Міністерства молоді та спорту України; електронні ресурси, представлені в мережі Internet; результати власних досліджень здобувача, аналітичні розрахунки, здійснені під час виконання роботи.

Наукова новизна одержаних результатів і особистий внесок дисертанта полягають у поглибленні теоретичних засад, обґрунтуванні необхідності та розробленні напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. Основні положення дисертації, що визначають її новизну й виносяться на захист, полягають у такому:

удосконалено:

– теоретичні засади розкриття економічної сутності спортивно-оздоровчої сфери регіону як сукупності відносин між господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями, населенням, державними й місцевими органами управління, яка, на відміну від існуючих дефініцій, охоплює процеси, що відбуваються в регіоні як у нематеріальному (надання спортивно-оздоровчих послуг), так і матеріальному виробництвах (розбудова спортивно-оздоровчої інфраструктури, виробництво спортивного обладнання) задля задоволення попиту населення у фізичній культурі та зміцненні здоров'я, наслідком чого є досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, синергетичний ефект від яких полягає у зростанні рівня добробуту та якості життя населення регіону;

– концепцію сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, в основу якої, на відміну від існуючих, покладено ідею досягнення цілей сталого розвитку, адаптації до умов децентралізації та запровадження принципів інклюзивного зростання (врахування індивідуальних потреб людини, залучення максимальної кількості населення до спортивно-оздоровчої діяльності, створення рівних можливостей для особистісного розвитку та доступу до спортивної інфраструктури) задля збільшення рівня зайнятості й продуктивності, поширення здорового способу життя та зміцнення здоров'я;

– методичний підхід до діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, котрий, на відміну від наявних, охоплює комплексний аналіз організаційно-правових, економічних, соціально-демографічних і природно-екологічних передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на рівні регіонів і країни в цілому та отриманих в результаті її функціонування економічного, соціального, оздоровчого ефектів, що дає змогу визначити особливості спортивно-оздоровчої сфери в окремому регіоні країни та обґрунтувати стратегічні орієнтири її сталого розвитку;

– організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, який, на відміну від існуючих, спрямований на досягнення економічної, соціальної та оздоровчої інклюзії населення регіону на основі використання системи методів та інструментів цілеспрямованого впливу на суб'єкти спортивно-оздоровчої діяльності в регіоні й збільшення кількісних і якісних показників її сталого розвитку, що відображають стан спортивно-оздоровчої інфраструктури, економічні результати підприємницької діяльності, соціальні ефекти від підвищення рівня фізичної культури й зміцнення здоров'я населення, екологічну стабільність в регіоні;

дістали подальший розвиток:

– теоретичне обґрунтування організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери із врахуванням світового досвіду, що ґрунтується на застосуванні переваг існуючих організаційно-економічних моделей, а саме: комплексна цілеспрямована взаємодія із наддержавними інституціями спортивного спрямування; оптимальне поєднання державного регулювання із децентралізованим управлінням, що обумовлює вагому роль місцевих органів самоврядування в розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону; комерціалізація та видовищність спортивно-оздоровчої діяльності, що забезпечує її самоокупність;

– науковий підхід до визначення стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, що передбачає порівняння інтегральних показників сприятливості передумов та рівня сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на основі побудови відповідної матриці, що уможливорює врахування специфіки кожного регіону для формування регіональних і місцевих програм розвитку спортивно-оздоровчої діяльності;

– науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації на основі побудови регіональних спортивно-оздоровчих кластерів задля налагодження співпраці між громадськими організаціями спортивно-оздоровчого спрямування, представниками бізнесу, населенням громад і використання можливостей акумулювання й розпорядження коштами органів місцевого самоврядування та спрямування їх на розвиток фізичної культури, спорту й оздоровлення в регіоні.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість одержаних результатів полягає в розробці науково-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Результати дослідження, методичні й практичні рекомендації, отримані в процесі виконання дисертації, підтверджено довідками про впровадження в роботу органів державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, громадських організацій, зокрема: Управління економічного розвитку та торгівлі Волинської обласної державної адміністрації (довідка № 520/03-12/2-21 від 17.07.2021 р.); Департаменту молоді та спорту Луцької міської ради (довідка № 32-11/158 від 24.06.2021 р.); Зимнівської сільської ради Володимир-Волинського району Волинської області (№ 483 від 02.07.2021 р.); Громадської організації «Клуб традиційних бойових мистецтв «Фудо» (довідка № 8 від 10.06.2021 р.); Громадської організації «Інститут транскордонних ініціатив» (довідка № 14 від 20.11.2020 р.).

Основні теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації впроваджено в навчальний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки під час підготовки навчально-методичних матеріалів і викладання дисциплін «Регіональна економіка», «Інклюзивна економіка», «Філософія сталого розвитку», керівництві науково-дослідними роботами студентів (довідка № 03-28/04/1938 від 09.07.2021 р.).

Теоретико-методичні положення дисертаційної роботи можуть бути використані для прийняття практичних рішень керівниками та спеціалістами, органами державного й регіонального управління, місцевого самоврядування для опрацювання сучасних підходів до управління сталим розвитком спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, представлені в роботі, отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використовуються лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, про що вказано в переліку наукових праць.

Апробація результатів дисертації. Основні результати, положення та висновки дослідження обговорено й схвалено на 11 всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2016 р.); «Jakość Życia & Joga i Sztuki Walki» (Częstochowa, 2016 r.); «Здоровье для всех» (Пінськ, 2017 р.); «Jakość Życia & Joga i Sztuki Walki» (Częstochowa, 2017 r.); «Фізична активність і якість життя людини» (Світязь, 2017 р.); «Сучасні тренди підготовки фахівців з управління проектами та програмами» (Луцьк, 2018 р.); «Сталий інклюзивний розвиток регіону в умовах децентралізації» (Луцьк, 2021 р.); «Розумне місто як

сучасний тренд сталого просторового розвитку» (Луцьк, 2021 р.); «Проблеми розвитку соціально-економічних систем у національній та глобальній економіці» (Київ, 2021 р.); «Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів» (Херсон, 2021 р.); «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» (Миколаїв, 2021 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 18 наукових праць: 6 статей у наукових фахових виданнях України, у т. ч. 4 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав (з них одна індексується у наукометричних базах Web of Science та Scopus (Q2)); 6 публікацій апробаційного характеру і 3 публікації, що додатково відображають наукові результати дослідження. Загальний обсяг публікацій 8,7 друк. арк., із яких 7,39 друк. арк. належать особисто автору. Публікації відображають результати досліджень за усіма розділами.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 164 найменувань і додатків. Основний обсяг дисертаційної роботи складає 186 сторінок, включаючи 27 таблиць, 32 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, відображено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, їх апробацію й особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону»** розкрито економічну сутність і функції спортивно-оздоровчої сфери регіону; узагальнено світовий досвід щодо організаційно-економічного забезпечення та обґрунтовано концептуально-методичний підхід до сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Розвиток сфери фізичної культури та спорту є одним із ключових чинників соціально-економічного зростання будь-якої країни. Його значимість обумовлюється як соціальним ефектом, що полягає у зміцненні здоров'я населення, поширенні здорового способу життя та у період пандемії COVID-19 набуває особливої ваги, сприяє підвищенню працездатності, забезпечує додаткові робочі місця й стимулює зайнятість населення; так і економічними результатами від розвитку підприємницької діяльності та надання спортивних послуг населенню. Як складова частина економіки регіону спортивно-оздоровча сфера впливає на формування його конкурентоспроможності, бере участь у створенні доданої вартості, визначає рівень добробуту населення. На основі цього встановлено, що розвиток спортивно-оздоровчої сфери, як важливий показник якості життя та рівня людського розвитку, має важливе соціальне й економічне значення.

Узагальнення наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дало підставу визначити *спортивно-оздоровчу сферу регіону* як сукупність відносин між господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями, населенням і

державними й місцевими органами управління, що охоплює процеси як у нематеріальному (надання спортивно-оздоровчих послуг), так і матеріальному виробництвах у регіоні (розбудова спортивно-оздоровчої інфраструктури, виробництво спортивного обладнання) задля задоволення попиту населення у фізичній культурі та зміцненні здоров'я. Обґрунтовано, що сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери спрямований на досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, синергетичний ефект від яких полягає у зростанні рівня добробуту та якості життя населення регіону.

Визначено, що сталий розвиток та інклюзивне зростання на сьогодні є новітніми моделями соціально-економічного піднесення, що визнані світовою спільнотою. Доведено, що протягом останніх двох десятиліть спорт та інші форми фізичної активності використовувались для досягнення Глобальних цілей сталого розвитку як інструмент миротворчих операцій у всьому світі в рамках «спорту задля розвитку та миру». Розкрито цілі сталого розвитку, досягненню яких спортивно-оздоровча сфера може сприяти найбільш ефективно.

Встановлено особливості та здійснено порівняння американської, європейської, пострадянської та азійської організаційно-економічних моделей розвитку спортивно-оздоровчої сфери. Для забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України запропоновано використання переваг існуючих організаційно-економічних моделей, а саме: налагодження взаємодії із наддержавними інституціями спортивного спрямування; досягнення оптимального поєднання державного регулювання із децентралізованими повноваженнями органів місцевого самоврядування щодо спортивно-оздоровчої діяльності в регіонах; забезпечення сприятливих умов для розвитку підприємництва та комерціалізації спортивно-оздоровчої сфери, що забезпечує її самоокупність. З'ясовано, що спільною для усіх держав проблемою розвитку спортивно-оздоровчої сфери є необхідність залучення додаткових коштів і пошук джерел фінансування. Розкрито негативний вплив пандемії COVID-19 на розвиток спортивно-оздоровчої сфери.

У роботі обґрунтовано визначення поняття *сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери* як такий, що орієнтований на досягнення балансу в реалізації економічних, екологічних, соціальних і оздоровчих цілей розвитку в довгостроковій перспективі з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін (споживачів спортивно-оздоровчих послуг, громадських організацій спортивно-оздоровчого спрямування, суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у спортивно-оздоровчій і пов'язаній із нею сферах, місцеве населення, місцеві органи влади та самоврядування), на основі раціонального використання спортивно-оздоровчого потенціалу регіону і багатостороннього партнерства. Враховуючи це, та зважаючи на процеси децентралізації управління в Україні, запропоновано *концепцію сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону*, яка передбачає запровадження принципів інклюзивного зростання й досягнення цілей сталого розвитку задля підвищення рівня зайнятості, поширення здорового способу життя, розширення можливостей задоволення потреб усіх верств населення, забезпечення рівного доступу до спортивно-оздоровчих послуг (рис. 1). Отримані результати є підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації.

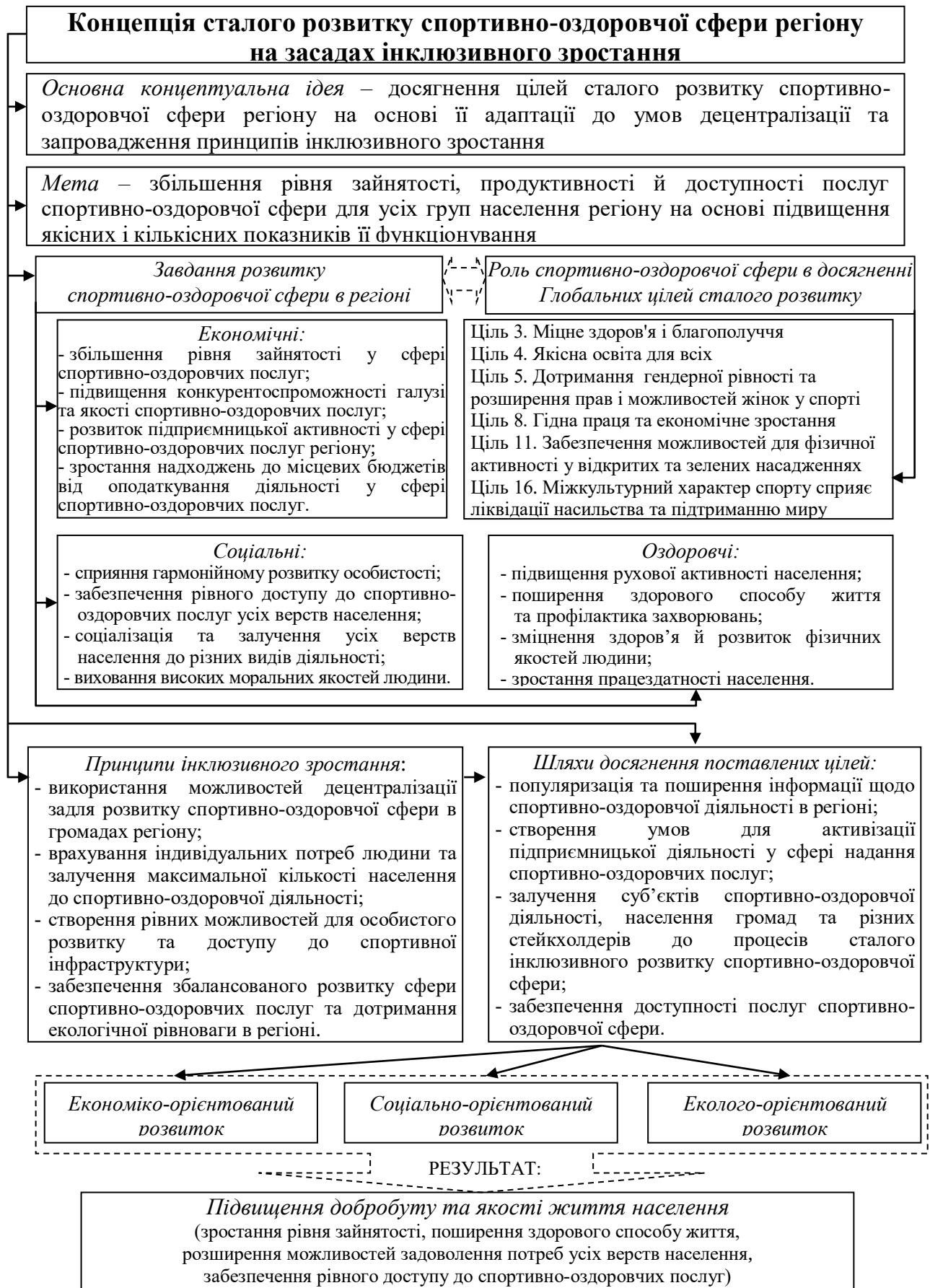

Рис. 1. Концепція сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону на засадах інклюзивного зростання

Обґрунтовано необхідність проведення комплексного аналізу та розроблено методичний підхід до оцінювання сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (рис. 2).

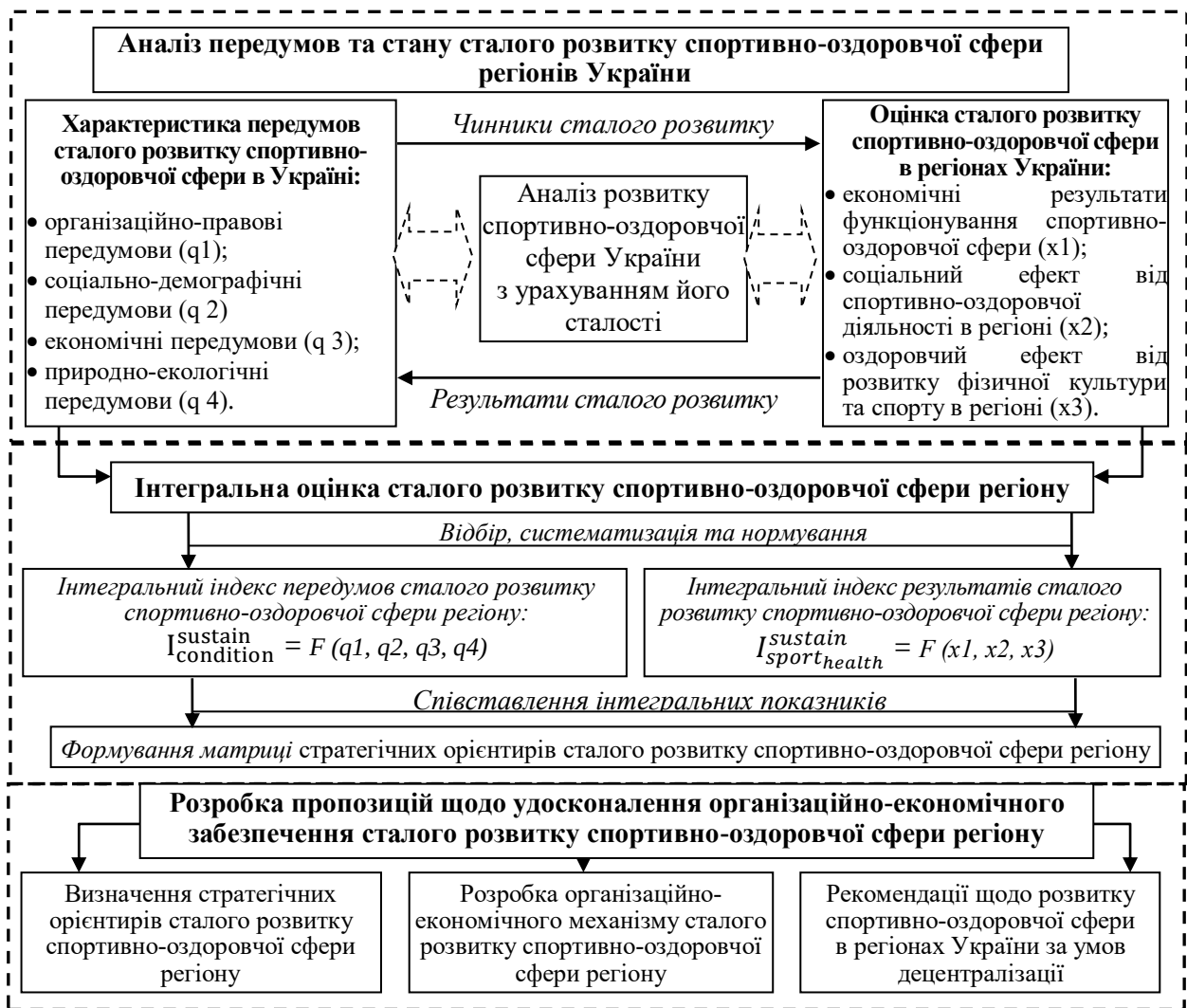

Рис. 2. Методика оцінки сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону

Використання запропонованої методики надає змогу органам влади, місцевого самоврядування, громаді, суб'єктам спортивно-оздоровчої сфери визначити особливості та перспективні напрями організаційно-економічного забезпечення спортивно-оздоровчої сфери регіону на основі обґрунтування стратегічних орієнтирів її сталого розвитку.

У другому розділі «Діагностика сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України» охарактеризовано передумови сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах; проаналізовано розвиток спортивно-оздоровчої сфери України з урахуванням його сталості; здійснено оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України.

На підставі запропонованого методичного підходу проведено аналіз передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України. Серед них: організаційно-правові (стан нормативно-правового регулювання розвитку спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних з нею видів діяльності; структура органів управління спортивно-оздоровчою сферою; розвиток державно-приватного партнерства), соціально-демографічні (демографічна

ситуація; рівень розвитку освіти та культури здоров'я; доступність послуг медичної допомоги), економічні (капітальні інвестиції; індекс споживчих цін, доходи населення), природно-екологічні (природно-кліматичні умови, екологічна ситуація). Позитивними чинниками розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні є відповідність сформованої нормативно-правової бази вимогам міжнародного регулювання сфери спорту та охорони здоров'я; доступність освіти та посилення її ролі в популяризації спорту, культури здоров'я й формуванні здорового способу життя; наявність значного природно-ресурсного потенціалу. Серед несприятливих умов визначено нестабільне політичне становище та наявність військового конфлікту в країні; нерозвиненість інституту державно-приватного партнерства; суттєва регіональна диференціація якості й доступності медичних послуг. Проблемним лишається питання нерівномірного інвестиційного забезпечення в регіонах та недостатності фінансування спортивно-оздоровчої сфери для досягнення її сталого розвитку (рис. 3).

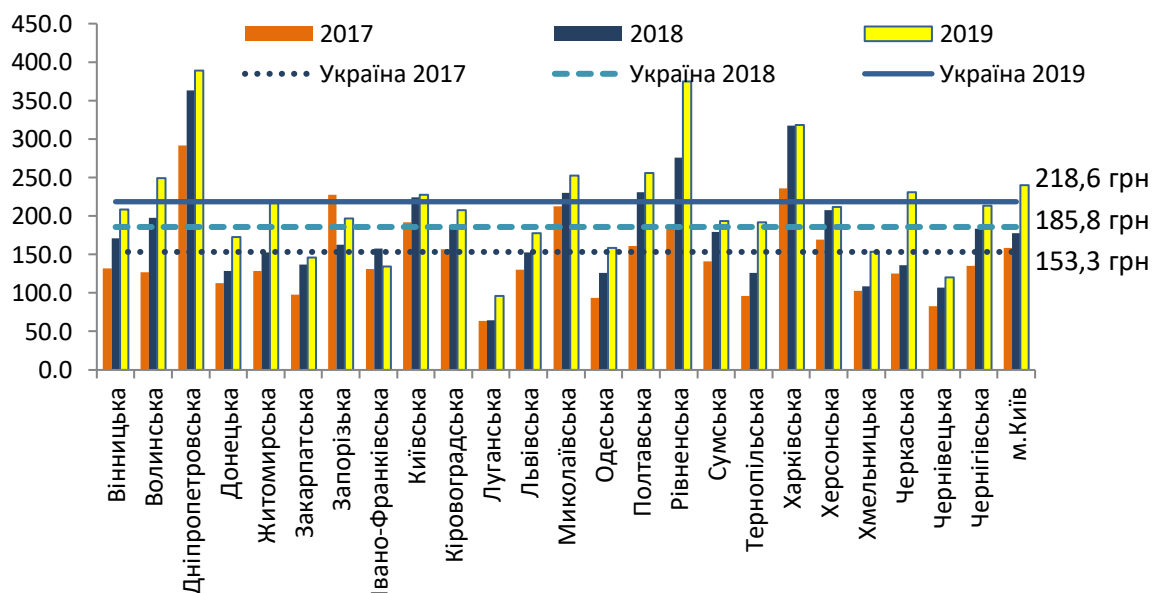

Рис. 3. Фінансування спортивно-оздоровчої сфери в Україні та регіонах у 2017–2019 рр., грн на одну особу

* Побудовано дисертантом за даними Міністерства молоді та спорту України.

Аналіз показників розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні за 2010–2019 рр. засвідчив позитивну динаміку, однак визначено, що вона і надалі лишається досить малозначимою у структурі економічних видів діяльності. Обсяг реалізації спортивних послуг у 2019 р. становив лише 0,06 %. Зростання частки реалізованих послуг сфери спорту в кризові роки є свідченням наявного стабільного попиту та стійкості галузі до економічних коливань. Визначено, що кількість суб'єктів господарювання, які надають спортивно-оздоровчі послуги в Україні, протягом досліджуваного періоду зростала, незважаючи на коливання в економіці країни під впливом кризи 2013–2014 рр., що свідчить про перспективність її розвитку та наявність економічного потенціалу. Виявлено, що послуги у сфері спорту надаються переважно фізичними особами-підприємцями, на основі чого доведено значимість цієї сфери для розвитку малого бізнесу та створення нових робочих місць, зростання зайнятості населення.

Проведено відбір і систематизацію показників економічного, соціального й оздоровчого ефектів, що дало змогу оцінити сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України. Здійснено оцінку продуктивності, обсягу випуску та доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання спортивно-оздоровчої сфери в Україні та її регіонах. Аналізуючи обсяг випуску спортивно-оздоровчої сфери та суміжних до неї видів діяльності можна відмітити, що у промислово розвинутих районах його рівень нижчий, тоді як в регіонах із відносно низьким рівнем індустріалізації частка цієї галузі більш висока, що свідчить про пряму залежність спортивно-оздоровчої сфери від структури економіки регіону та екологічної ситуації, що підкреслює її значимість для сталого розвитку (рис. 4).

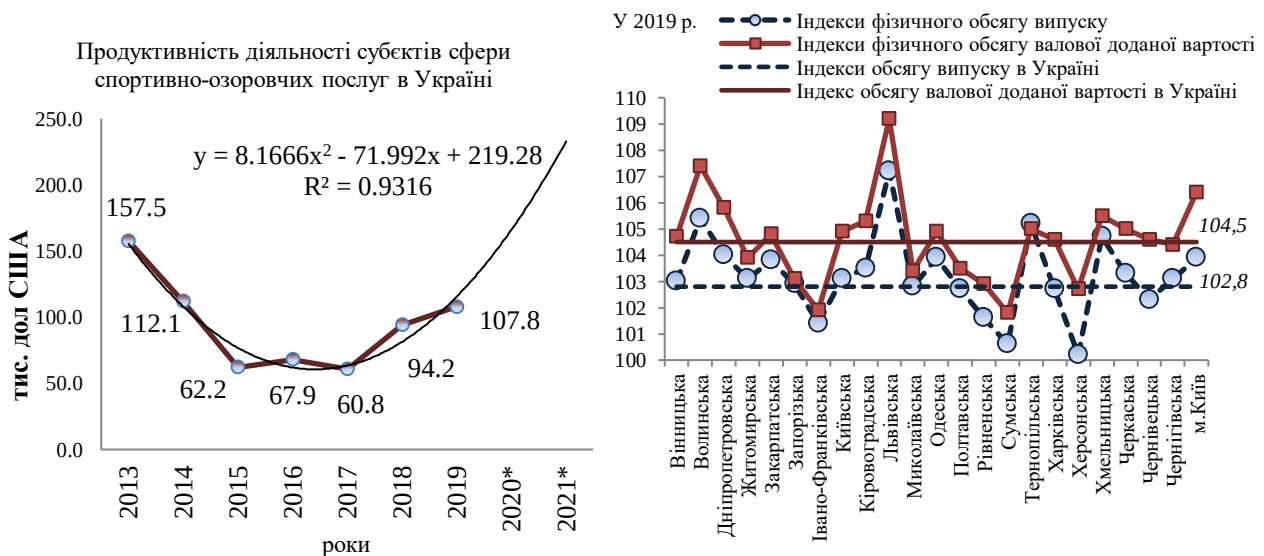

Рис. 4. Динаміка показників економічного розвитку спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних із нею видів діяльності
*Побудовано дисертантом за даними Державної служби статистики України.

Найкраща динаміка показників економічного розвитку спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних із нею видів діяльності прослідковувалась у Київській, Львівській, Волинській областях та м. Київ, найгірша – у Херсонській, Сумській та Івано-Франківській. Встановлено, що у 2019 р. економічна ситуація у сфері спорту та пов'язаних із нею видів діяльності дещо вирівнялась і набула позитивної тенденції.

У третьому розділі роботи «Удосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону» проведено інтегральну оцінку та визначено стратегічні орієнтири сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону; удосконалено організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на засадах інклюзивного зростання; обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації.

Комплексність діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів забезпечує розрахунок та співставлення двох інтегральних показників – передумов та результатів функціонування галузі.

Задля оцінки передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери розраховано індекси, які відображають стан організаційно-правових, соціально-демографічних, економічних та природно-екологічних умов, що склалися в регіонах із різною мірою сприятливості (рис. 5). Найбільша міжрегіональна диференціація прослідковується щодо економічних передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери, тоді як екологічні передумови відносно однакові для більшості регіонів України.

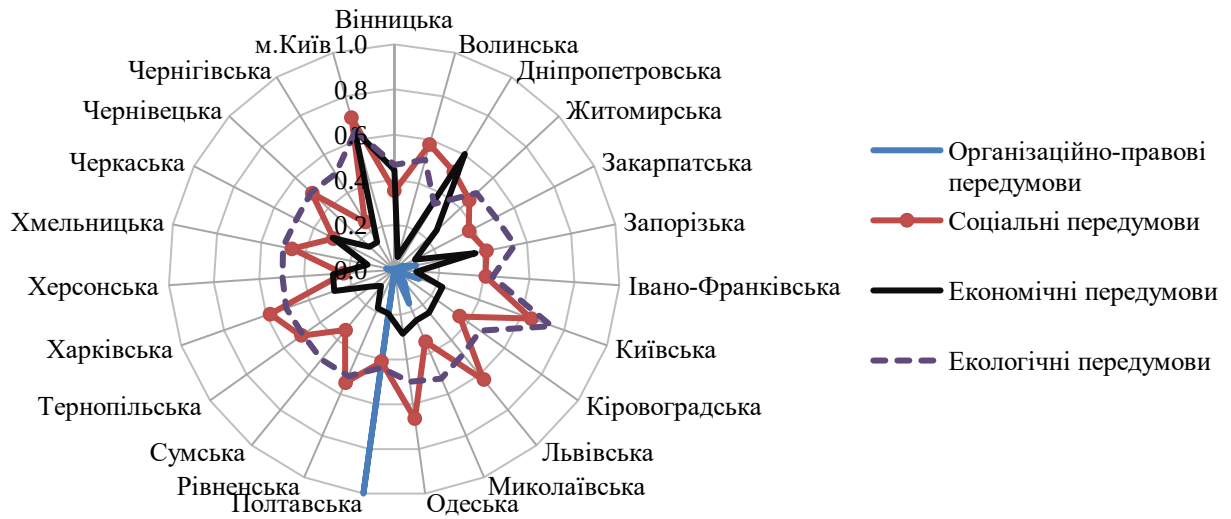

Рис. 5. Регіональна диференціація передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за інтегральними індексами у 2019 р.

**Без врахування тимчасово окупованих територій.*

Результати сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України проаналізовано в розрізі часткових індикаторів, що відображають отримані в регіонах економічний, соціальний та оздоровчий ефекти від функціонування спортивно-оздоровчої сфери.

Інтегральний аналіз економічної складової сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери засвідчує, що найкращі результати отримані у м. Києві та західних регіонах. Виявлено, що в індустріальних регіонах частка спортивно-оздоровчої сфери в загальних результатах діяльності регіону є невисокою.

Відповідно до інтегрального аналізу соціального ефекту від сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери за показниками розбудови спортивної інфраструктури, кількості юридичних осіб і чисельності працівників відповідної кваліфікації дала змогу встановити, що лідируючі позиції утримують Волинська, Херсонська, Чернігівська області та м. Києві. Це підтверджує значимість регіональних заходів розвитку фізичної культури і спорту.

Найвищі результати щодо оздоровчого ефекту від сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери, згідно проведеної інтегральної оцінки, досягнуті в Одеській області. Незважаючи на складну екологічну ситуацію та низькі показники самооцінки стану здоров'я населення, все ж значна робота з оздоровлення здійснюється в Дніпропетровській області, яка знаходиться серед лідерів за результатами дитячого оздоровлення та кількістю осіб, залучених до фізичної культури і спорту, що в підсумку вивело цю область на другу позицію у рейтингу.

Виявлено суттєву асиметрію проаналізованих складових сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах, що засвідчило відсутності системності та плановірності підходів до забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери (табл.1).

Таблиця 1

**Результати інтегральної оцінки
сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України**

Регіони	Часткові індекси, що відображають ефекти сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери у 2019 р.			Інтегральний показник сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону		Рейтинг	Рівень сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону
	Економічний	Соціальний	Оздоровчий	У 2019	Підсумковий за період 2017–2019 рр.		
Одеська	0,460	0,253	0,830	0,487	1,461	1	Високий
Волинська	0,408	0,630	0,471	0,492	1,450	2	
Дніпропетровська	0,314	0,441	0,604	0,477	1,436	3	
Херсонська	0,314	0,562	0,467	0,472	1,422	4	
м. Київ	0,710	0,624	0,357	0,460	1,392	5	Вище середнього
Миколаївська	0,304	0,517	0,388	0,439	1,356	6	
Кіровоградська	0,343	0,394	0,509	0,438	1,353	7	
Сумська	0,192	0,346	0,558	0,438	1,331	8	
Львівська	0,614	0,394	0,484	0,431	1,322	9	Середній
Київська	0,312	0,245	0,540	0,406	1,280	10	
Чернігівська	0,375	0,527	0,320	0,423	1,271	11	
Полтавська	0,324	0,286	0,449	0,392	1,241	12	
Житомирська	0,343	0,438	0,322	0,399	1,218	13	Низький
Харківська	0,417	0,293	0,371	0,373	1,185	14	
Івано-Франківська	0,258	0,351	0,352	0,384	1,177	15	
Вінницька	0,261	0,284	0,409	0,381	1,176	16	
Хмельницька	0,512	0,431	0,292	0,389	1,176	17	
Запорізька	0,228	0,289	0,364	0,370	1,150	18	
Рівненська	0,320	0,417	0,323	0,394	1,141	19	
Чернівецька	0,370	0,259	0,340	0,355	1,134	20	
Тернопільська	0,446	0,357	0,255	0,359	1,105	21	Критичний
Черкаська	0,306	0,166	0,459	0,362	1,084	22	
Закарпатська	0,393	0,124	0,455	0,350	1,043	23	

**Без врахування тимчасово окупованих територій*

На основі отриманих результатів регіони України зведено у матрицю стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери. Позиціонування регіонів за інтегральними показниками дало змогу виявити групу регіонів із критичним рівнем сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери. Стратегічними орієнтирами для цих регіонів визначено створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва у сфері спорту та оздоровлення, збільшення інвестиційної привабливості галузі, посилення просвітницької діяльності, популяризація здорового способу життя. Для регіонів із низьким рівнем сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери необхідною є її капіталізація, застосування податкових пільг, пошук додаткових джерел фінансування.

Необхідним є збереження фінансової підтримки та контролю за дотриманням вектору сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні з боку загальнодержавних органів управління. Перехід на добровільні засади у визначенні обсягів фінансування й перехід на самофінансування галузі загрожує розбалансованістю її функціонування та може призвести до зростання регіональних диспропорцій.

Розкрито сутність і складові організаційно-економічного механізму сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (рис. 6). Звернуто увагу на значимість дотримання інклюзивного підходу як інструменту досягнення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні. Він передбачає залучення максимальної кількості населення до рухової активності й здорового способу життя, створення рівних умов для задоволення потреб у спорті, дотримання гендерної рівності тощо.

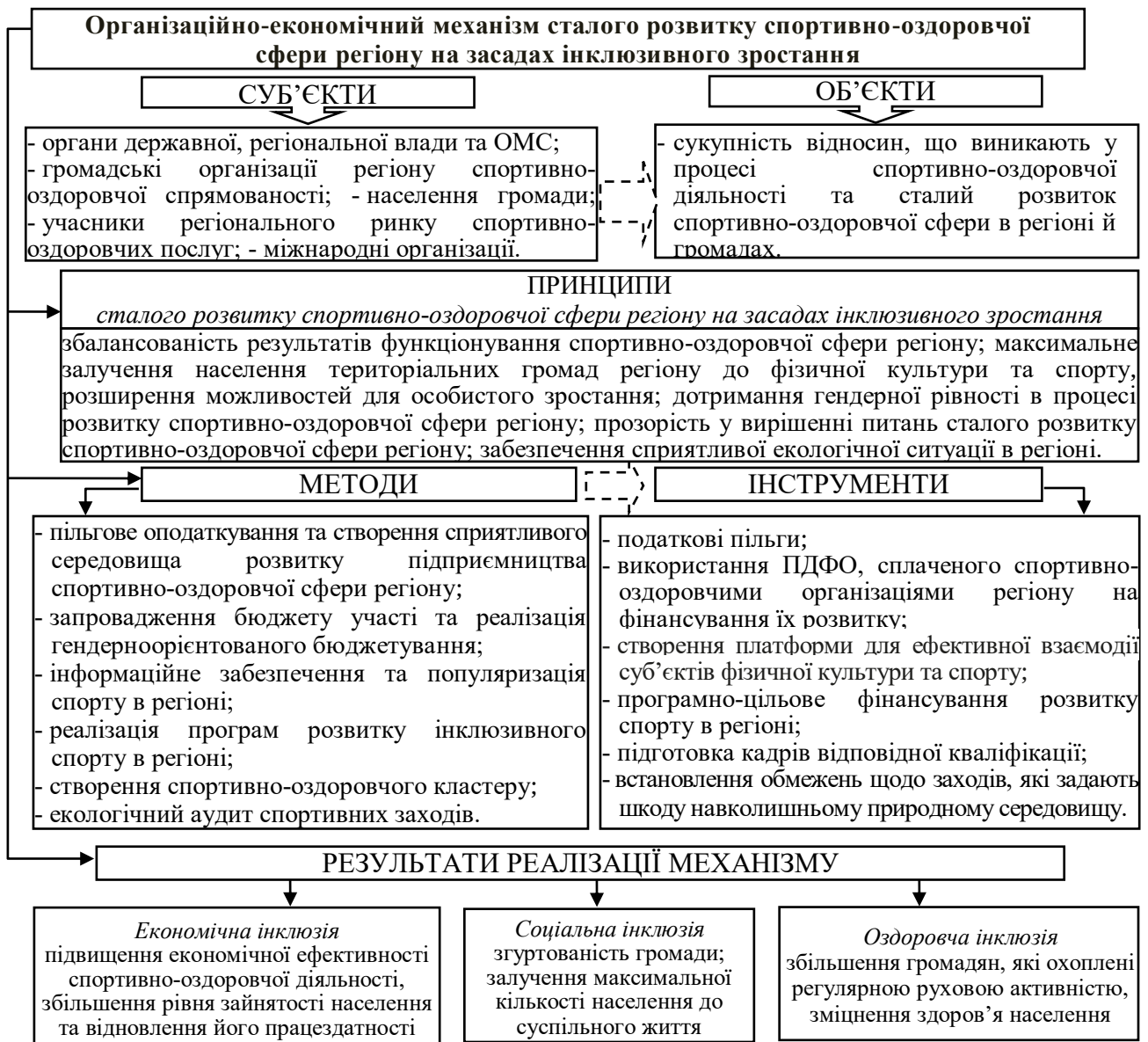

Рис. 6. Організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону на засадах інклюзивного зростання

Встановлено, що в умовах децентралізації, повноваження та відповідальність за розвиток фізичної культури, спорту й оздоровлення покладено на регіони та місцеві органи самоврядування, територіальні громади. Головними проблемними питаннями при цьому залишаються відсутність достатніх коштів для фінансування розвитку спортивної інфраструктури та несприйняття місцевою владою спортивно-оздоровчої сфери як важливого чинника соціального й економічного розвитку території.

Проведений причинно-наслідковий аналіз дозволяє обґрунтувати відповідні пропозиції щодо формування регіональних спортивно-оздоровчих кластерів задля налагодження співпраці між громадськими організаціями, представниками бізнесу, населенням громад й використання можливостей фінансового забезпечення сталого інклюзивного розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону в умовах децентралізації. Запровадження науково-практичних рекомендацій дозволить у комплексі використовувати усі можливі джерела фінансових ресурсів, доступ до яких наданий органам місцевого самоврядування та регіональній владі за умов децентралізації. Водночас стверджується, що задля забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів за центральними органами державної влади має бути збережено повноваження з координації діяльності місцевих органів самоврядування щодо розбудови спортивної інфраструктури тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нові наукові підходи до виконання актуального науково-практичного завдання, яке полягає в удосконаленні організаційно-економічних засад сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. Узагальнення й систематизація результатів дослідження дали підставу сформулювати такі висновки:

1. Доведено, що розвиток спортивно-оздоровчої сфери є критерієм якості життя та має важливе соціально-економічне значення. Визначено економічну сутність спортивно-оздоровчої сфери як сукупності відносин між господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями спортивно-оздоровчого спрямування, населенням та державними й місцевими органами управління, що відбуваються в регіоні в процесах розбудови спортивно-оздоровчої інфраструктури, виробництва спортивного обладнання та надання спортивно-оздоровчих послуг задля задоволення попиту населення у руховій активності й зміцненні здоров'я. Це призводить до досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, синергетичний ефект від яких полягає у зростанні рівня добробуту та якості життя населення регіону. Виділення економічних, соціальних та оздоровчих функцій спортивно-оздоровчої сфери дозволило обґрунтувати її вплив на формування людського капіталу регіону.

2. На основі системного аналізу світового досвіду організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери виявлено, що фізична культура і спорт є повноцінною галуззю економіки, яка забезпечує досягнення позитивних економічних, соціальних й оздоровчих ефектів, є складовою досягнення перспектив сталого та інклюзивного розвитку. Визначення особливостей та здійснення порівняння основних організаційно-економічних моделей спортивно-оздоровчої сфери в розвинутих країнах світу дало змогу довести необхідність координації розвитку фізичної культури та

спорту на міжнародному, державному, регіональному й місцевому рівнях. З'ясовано, що розвиток підприємницької діяльності, комерціалізація та видовищність спортивно-оздоровчої діяльності забезпечить її самоокупність і залучення додаткових коштів. Розкрито негативний вплив пандемії COVID-19 на розвиток спортивно-оздоровчої сфери.

3. Удосконалено концепцію сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону на засадах інклюзивного зростання. Запропонована концепція передбачає адаптацію до умов децентралізації та запровадження принципів інклюзивного зростання й досягнення цілей сталого розвитку задля зростання рівня зайнятості, поширення здорового способу життя, розширення можливостей задоволення потреб усіх верств населення, забезпечення рівного доступу до спортивно-оздоровчих послуг. Запропоновано методичний підхід до діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, що охоплює комплексний аналіз передумов сталого розвитку фізичної культури та спорту; характеристику тенденцій розвитку спортивно-оздоровчої сфери України з врахуванням його сталості; оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів. Застосування запропонованого концептуально-методичного підходу дає можливість відповідним органам державної та регіональної влади, громаді оцінити стан і виявити перспективні напрями вдосконалення організаційно-економічного забезпечення спортивно-оздоровчої сфери регіону.

4. Охарактеризовано передумови сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України та виявлено їх особливості. Обґрунтовано вагому роль фізичної культури і спорту у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку країни та її регіонів. Серед проблем подальшого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні визначено обмеженість фінансових ресурсів, недостатню державну підтримку, слабку матеріально-технічну базу. Задля досягнення цілей сталого розвитку доведено значимість налагодження ефективної співпраці державних інституцій, територіальних громад, приватних спортивних організацій, громадських об'єднань та фахівців спортивно-оздоровчої сфери.

5. Аналіз розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні з врахуванням його сталості здійснено з використанням показників обсягу реалізованих послуг, доданої вартості за витратами виробництва, спортивної інфраструктури, кількості та продуктивності діяльності суб'єктів господарювання, сфери спортивно-оздоровчих послуг в Україні. Проведений аналіз засвідчив наявність значного економічного потенціалу спортивно-оздоровчої сфери, який в Україні використовується не в повній мірі.

6. Проведене оцінювання сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України на основі систематизації показників, що характеризують економічну, соціальну та оздоровчу компоненти, дали змогу об'єктивно оцінити поточну ситуацію в галузі й обґрунтувати рекомендації щодо подальшого розвитку фізичної культури, спорту та оздоровлення в регіонах. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо сталого інклюзивного розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації.

7. Здійснено інтегральну оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах на основі використання економіко-математичного методу та обчислення інтегральних показників, що характеризують передумови (організаційно-правових, економічних, соціально-демографічних й природно-

екологічних) і результати (економічного, соціального та оздоровчого ефектів) її функціонування. Порівняння інтегральних показників дало змогу побудувати матрицю сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери, здійснити позиціонування регіонів України й обґрунтувати стратегічні орієнтири раціонального використання соціально-економічного потенціалу спортивно-оздоровчої сфери регіонів із врахуванням їх особливостей.

8. Розкрито сутність та складові організаційно-економічного механізму сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні. Запропоновано принципи, дотримання яких є необхідним для забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні. Серед них виокремлено такі, як: системності, прозорості, збалансованості, інклюзивності, гендерної рівності, екологічності. Звернуто увагу на значимість дотримання інклюзивного підходу як інструменту досягнення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні, що передбачає залучення максимальної кількості населення до рухової активності й здорового способу життя, створення рівних умов для задоволення потреб у спорті та дотримання гендерної рівності.

9. Обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації на основі формування регіональних спортивно-оздоровчих кластерів і використання можливостей акумулювання коштів органами місцевого самоврядування, спрямування їх на розвиток фізичної культури, спорту й оздоровлення в регіоні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Tsymbaliuk S. Experience of developed countries of the world on regulation of sports and health sphere and promotion of its development [Досвід розвинених країн світу щодо регулювання спортивної та оздоровчої сфери та сприяння її розвитку]. *International Journal of New Economics and Social Sciences*. Poland. Warszawa: International Institute of Innovation «Science-Education-Development». 2021. Vol. 13. No 1. Pp. 91–100. DOI: 10.5604/01.3001.0015.2286 (Index Copernicus). (0,71 д. а.).

2. Pavlikha N., Tsymbaliuk S. Analysis and forecasting of the sphere of sports and health services development in Ukraine [Аналіз та прогнозування розвитку сфери спортивно-оздоровчих послуг в Україні]. *National Interest Academic Journal*. Thailand. 2021. Vol. 1. No. 4. Pp. 42–54. *Особистий внесок: здійснено аналіз і прогнозування розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні*. URL: <https://sc01.tci-thaijo.org/index.php/NIT/article/view/240061/163686> (0,52 д. а., особисто автора – 0,10 д. а.).

3. Tsos A., Hylchuk Y., Andreichuk O., Pantik V., Tsymbaliuk S. Physical and Mental Health Components Condition in The Life Quality of Students Who Regularly Practice Kickboxing and Yoga [Компоненти фізичного та психічного здоров'я як умова якості життя студентів, які регулярно займаються кікбоксингом та йогою]. *Physical Activity Review*. Poland. Czestochowa, 2017. Vol. 5. Pp. 37–43. DOI: 10.16926/PAR.2017.05.06 URL: http://www.physactiv.eu/wp-content/uploads/2016/12/2017_6.pdf (**Web of Science, Scopus, Q2**). *Особистий внесок: здійснено збір даних для розрахунку показників якості життя студентів, які регулярно займаються спортивно-оздоровчою діяльністю*. (0,52 д. а., особисто автора – 0,10 д. а.).

Статті у наукових фахових виданнях України:

4. Пантік В.В., Мазурчук О.Т., Цимбалюк С.М. Особливості соціальної адаптації у процесі формування здоров'я студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Київ: НПУ імені М. Драгоманова, 2017. Вип. 3 (84). С. 68–73. *Особистий внесок: визначено передумови розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні та роль спорту у процесі соціальної адаптації студентів*. (0,52 д. а., особисто автора – 0,22 д. а.).

5. Цимбалюк С. М. Стан та перспективи розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4. Т.3 (284). С. 31–36. (Index Copernicus). (0,63 д. а.).

6. Цимбалюк С. М. Концептуальні засади сталого інклюзивного розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Інноваційна економіка*. Науково-виробничий журнал. 2021. № 3–4 [87]. С. 67–72. DOI: 10.37332/2309-1533.2021.3-4.10 (Index Copernicus). (0,78 д. а.).

7. Цимбалюк С. М. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс*. 2021. Вип. 1–2. С. 57–65. (0,81 д. а.).

8. Цимбалюк С. М. Організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць*. 2021. № 2 (148). С. 16–21. (Index Copernicus). (0,79 д. а.).

9. Цимбалюк С. М. Методичний підхід до оцінювання сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Причорноморські економічні студії: науково-практичний журнал*. 2021. Вип. 66. С. 98–103. DOI: 10.32843/bses.66-16 (Index Copernicus). (0,67 д. а.).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Цимбалюк С. М. Теоретичні передумови формування культури здоров'я студентів. Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів (м. Луцьк, 17–18 травня 2016 р.): у 3 т. Т. 3. Луцьк : Терен, 2016. С. 444–447. (0,16 д. а.).

11. Tsos A., Khylichuk J., Pantik V., Tsymbaluk S. The features of physical and psychological components of student's quality life who are engaged in kickboxing and yoga. *Jakość Życia & Joga i Sztuki Walki: Międzynarodowa Konferencja Naukowa* (Częstochowa, 2-4.12.2016), str.10. *Особистий внесок: проаналізовано якість життя студентів, які регулярно займаються спортивно-оздоровчою діяльністю*. (0,12 д. а., особисто автора – 0,03 д. а.).

12. Цимбалюк С. М. Фізична активність та стан здоров'я студентів вищих навчальних закладів України. *Фізична активність і якість життя людини: збірник праць Міжнародної науково-практичної конференції* (с. Світязь, 14–16 червня 2017 р.). Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2017. С. 118. (0,10 д. а.).

13. Цимбалюк С. М. Зміна ролі держави в економічному розвитку сфери фізичної культури та спорту. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем у національній та глобальній економіці: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 5 червня 2021 р.). Київ: ГО «Київський економічний науковий центр», 2021. С. 37–39. (0,15 д. а.).

14. Цимбалюк С. М. Сфера фізичної культури та спорту у системі розвитку людського капіталу. *Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів*: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 28 травня 2021 р.). Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 225–227. (0,14 д. а.).

15. Цимбалюк С. М. Роль ОМС у розвитку спортивно-оздоровчої сфери в територіальних громадах. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти*: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 30-річчю незалежності України (м. Миколаїв, 23–24 червня 2021 р.). Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 60–63. (0,23 д. а.).

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

16. Цимбалюк С. М. Сучасні підходи до характеристики терміну «здоров'я». *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр.* Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 4 (36). С.88–94. (0,59 д. а.).

17. Tsymbaliuk S. Forming a healthy student lifestyle as a part of health culture [Формування здорового способу життя студента як складової культури здоров'я]. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр.* 2017. № 1 (37). С.106–113. (0,68 д. а.).

18. Цьось А. В., Касарда О. З., Пантик В. В., Бычук И. А., Цимбалюк С. Н. Состояние физической активности студенток высших учебных заведений. *Здоровье для всех: сборник науч. статей VII Международной научно-практической конференции* (г. Пинск, 18–19 мая 2017 г.). С. 29–30. *Особистий внесок: проаналізовано чинники, які впливають на активність спортивно-оздоровчої діяльності окремих груп населення.* (0,37 д. а., особисто автора – 0,07 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Цимбалюк С. М. Організаційно-економічні засади сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2021.

У дисертації розкрито економічну сутність і функції спортивно-оздоровчої сфери регіону. Узагальнено світовий досвід щодо організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери. Обґрунтовано концепцію сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону на засадах інклюзивного зростання. Запропоновано методику оцінки сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Охарактеризовано організаційно-правові, соціально-демографічні, економічні та природно-екологічні передумови сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах. Проаналізовано розвиток спортивно-оздоровчої сфери України з урахуванням його сталості. Здійснено оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за показниками економічного, соціального та оздоровчого ефектів від її функціонування.

Проведено інтегральну оцінку та визначено стратегічні орієнтири сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України. Удосконалено організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на засадах інклюзивного зростання. Обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації.

Ключові слова: регіон, спортивно-оздоровча сфера, сталий розвиток, спортивно-оздоровчі послуги, стратегічні орієнтири, організаційно-економічний механізм.

SUMMARY

Tsymbaliuk M. Organizational and Economic Principles of Sustainable Development of Sports and Health Sphere of the Region – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.05 – Development of Productive Forces and Regional Economy. – Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2021.

The thesis reveals the economic essence and functions of the sports and health sphere of the region. The world experience on organizational and economic support of sustainable development of sports and health sphere is generalized. The use of the advantages of the existing organizational and economic models is offered, namely: complex purposeful interaction with supranational institutions of sports orientation; the optimal combination of state regulation with decentralized management, which determines the important role of local governments in the development of sports and health in the region; commercialization and entertainment of sports and recreation activities, which ensures its self-sufficiency. The concept of sustainable development of the sports and health sphere of the region is substantiated, which is based on the idea of achieving the goals of sustainable development, adaptation to the conditions of decentralization, and the introduction of the principles of inclusive growth. A methodical approach to the diagnosis of sustainable development of the sports and health sphere of the region is proposed, which includes a comprehensive analysis of the prerequisites for sustainable development of the sports and health sphere at the level of regions and the country as a whole and obtained as a result of its operation.

The regions are characterized by the organizational and legal, socio-demographic, economic, and natural-ecological preconditions of sustainable development of the sports and health sphere. The development of the sports and health sphere of Ukraine is analyzed taking into account its sustainability using indicators of the volume of sold services, value-added by production costs, sports infrastructure, number and productivity of business entities, the sphere of sports and health services in Ukraine. The analysis showed the presence of significant economic potential of the sports and health sphere, which is not fully used in Ukraine. The assessment of sustainable development of the sports and health sphere in the regions of Ukraine according to the indicators of economic, social, and health effects from its functioning is carried out.

An integrated assessment has been carried out and strategic guidelines for sustainable development of the sports and health sphere of the regions of Ukraine have been determined. The organizational and economic mechanism of sustainable development of the sports and health sphere on the basis of inclusive growth has been improved. Scientific and practical recommendations for sustainable development of sports and health in the regions of Ukraine under decentralization on the basis of building regional sports and health clusters to establish cooperation with public organizations of sports and health, business representatives, communities, and the use of opportunities for accumulation and disposal of funds local self-government and directing them to the development of physical culture, sports and health in the region.

Keywords: region, sports and health sphere, sustainable development, sports and health services, strategic guidelines, organizational and economic mechanism.

Підписано до друку 20.08.2021 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. 0,9 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 56. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).